

derlijk, dat de Orpheusspotvogel zich ook eens in ons land heeft vertoond.

Summary: First record of the Melodious Warbler in the Netherlands.

On August 12th and 14th, 1960, a Melodious Warbler, *Hippolais polyglotta* (Vieillot), was seen in a small orchard in Wierden (province of Overijssel). It was an olive-brown bird with pale yellow underparts from chin to under tail-coverts and it did not show a light supercilium nor a light patch on the wing which in the field is characteristic for an Icterine Warbler, *Hippolais icterina*. The broadbased bill had a dark upper mandible and a flesh-coloured under mandible; the gape was of a bright orange. The legs were of a nondescript brownish-flesh colour and definitely not greyish blue. Several times it was observed that the wing-tips did not reach farther than the midst of the upper tail-coverts.

A sort of sub-song was repeatedly heard: a very soft and babbling warble which had nothing in common with the song of the Icterine Warbler. The bird was very tame and could be observed at a distance of less than 3 m.

This is the first record of the Melodious Warbler in the Netherlands.

Ornithologische bijzonderheden uit het Fries Natuurhistorisch Museum

door

G. P. HEKSTRA en K. H. VOOUS

(With summary: *Ornithological news from the Natural History Museum of Friesland, Leeuwarden*)

De eerstgenoemde auteur maakte in 1958 en 1959 een systematisch overzicht van de vogelcollectie van het Fries Natuurhistorisch Museum te Leeuwarden als onderdeel van zijn doctorale studie in de zoölogie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Het manuscript van de van aantekeningen voorziene catalogus werd in het Fries Natuurhistorisch Museum gedeponneerd. Volgens deze lijst zijn in de collectie 230 soorten van de in totaal 350 in 1958 uit Nederland bekende vogelsoorten vertegenwoordigd. Bijzondere aandacht werd geschonken aan de geographische vormen of ondersoorten, die in de collectie aanwezig zijn. Er werd een exemplaar aangetroffen van de Sneeuwgorz, dat tot een tevoren niet in Nederland vastgestelde ondersoort (afkomstig uit IJsland) bleek te moeten worden gerekend. Voorts zijn in Nederland zeer zeldzaam vastgestelde geographische vormen van de Parelduiker en van de Aalscholver in de collectie van het Fries Natuurhistorisch Museum vastgesteld. Van deze en van enkele andere belangwekkende vogels in de onderzochte collectie, die tevoren nog niet werden gepubliceerd, worden hieronder bijzonderheden vermeld. De verzameling bevat bovendien een aantal uit faunistisch oogpunt belangrijke exemplaren, die uitvoerig in de ornithologische literatuur bekend zijn en hier dus niet behoeven te worden herhaald.

De auteurs zijn dank verschuldigd aan het bestuur van het Fries Natuurhistorisch Museum voor zijn toestemming de vogelverzame-

ling aan een grondig onderzoek te mogen onderwerpen en aan de heer O. EENSHUISTRA, honorair medewerker aan de ornithologische afdeling van het museum, voor zijn daadwerkelijke hulp en voortdurende medewerking. Een woord van lof en grote waardering mag hier voorts niet achterwege worden gelaten voor de heer G. BOSCH, die in voorbije jaren met opoffering van veel vrije tijd zoveel voor de totstandkoming en het onderhoud van de vogelcollectie en voor het Fries Natuurhistorisch Museum in het algemeen heeft gedaan.

Gavia arctica viridigularis Dwight

♂, 14 februari 1940, Winsum, Fr. Winterslachtoffer!

Adult winterkleed met donkerbruine rug zonder lichte veerrandjes; enkele nieuwe veren van het prachtkleed verschijnen op de mantel. Zeer forse vogel.

Vleugel 340, snavel (culmen) 64.5, tarsus 83, middenteen (+ nagel) 97 mm.

Dit is het tweede bekende Nederlandse exemplaar van de grote Noord- en Oost-Siberische vorm *viridigularis*. Zie: Voous, Limosa 28, 1955, p. 1-3.

Phalacrocorax carbo carbo (Linnaeus)

♂, 19 mei 1936, Oostermeer, Fr.

De vogel is in het tweede zomerkleed en heeft nieuwe veren op de bovenzijde, maar nog veel oude op het vleugeldeuk en de vleugel-onderzijde. De grote slagpennen zijn nog oud, doch verscheidene staartveren zijn vernieuwd.

De bruine kleur van de kopzijden, de bovenkop en de hals heeft een blauwe tint en geen groene, zoals bij de andere Nederlandse vogels van die leeftijd. De snavel is zeer fors en de ondersnavel is hoog.

Vleugel 363, staart 170, snavel (culmen) 76 mm.

Veertien andere volwassen Nederlandse vogels zijn niet groter dan: vleugel 355, snavel 70.5 mm.

Op grond van de grote afmetingen, de snavelvorm en de kleur van kop en hals moet dit exemplaar tot de noordelijke, kustbewonende vorm *carbo* gerekend worden. Het is het derde uit Nederland bekende exemplaar van deze vorm („Ned. Vogels”, II, 1941, p. 667). De beide andere exemplaren zijn eveneens onvolwassen en werden verzameld op 30 december 1854 en 14 oktober 1909. Volgens mondelinge mededeling van de heer G. BOSCH werd de vogel gelijktijdig met een tweede Aalscholver van dezelfde plaats ingeleverd. Deze viel eveneens door zijn grote afmetingen op, maar werd niet bewaard. Het is niet onmogelijk, dat zich onder de in Friesland en aan zijn kusten overzomerende Aalscholvers regelmatig onvolwassen Britse of Noorse vogels (*carbo*) bevinden.

Anas platyrhynchos Linnaeus x *Anas crecca* Linnaeus

(♀) ad. 30 december 1942, eendenkooi Ternaard, Fr.

Vleugel 208, staart 74, snavel (culmen) 41, tarsus 35, middenteen (+ nagel) 45 mm.

De vogel is in lichaamsgrootte, kleur en kleurpatroon, snavelvorm en snavelengte intermediair tussen *platyrhynchos* (Wilde Eend) en *crecca* (Wintertaling). Als *platyrhynchos* zijn: de brede, rossig-bruine veerzomen op borst en flanken, de rossig-bruin gezoomde en gevlekte bovenstaartdekveren en de staartpenen. Kopzijden, kin en keel zijn veel fijner gestipt dan bij *platyrhynchos*, meer als bij *crecca*. De vleugelspiegel is tegen het licht gezien paars (*platyrhynchos*), met het licht gezien groen (*crecca*); de brede rossig-gele zoom van de grote vleugeldekveren (vóórrand spiegel) is als bij *crecca*, de brede witte eindzoom van de spiegelveren is als bij *platyrhynchos*. Van deze soortbastard wordt door ANNIE P. GRAY („Bird Hybrids”, Commonwealth Agric. Bur., 1958, p. 24) medegedeeld, dat voornamelijk mannetjes uit de literatuur bekend zijn.

Anas acuta Linnaeus x *Anas crecca* Linnaeus

♀, 1e winter, 31 december 1946, „Friesland”.

Vleugel 219, staart 78.5, snavel (culmen) 45, tarsus 36.5, midden-teen (+ nagel) 47.5 mm.

De vogel is in lichaamsgrootte, kleur en kleurpatroon, snavelvorm en snavelengte intermediair tussen *acuta* (Pijlstaart) en *crecca* (Wintertaling). De algemene indruk is als die van *acuta*; de staartveren hebben smalle en puntige uiteinden, doch deze zijn sterk versleten. De vleugelspiegel is groen, als bij *crecca*, voorafgegaan door zwarte randen, waarvan de voorste (binnenste) smaller is dan bij *crecca*. De eindzomen van de grote vleugeldekveren, die de voorrand van de spiegel vormen, zijn breder en donkerder bruingeel gekleurd dan bij *crecca* en zijn meer overeenkomstig *acuta* (♂). De achterrand van de spiegel heeft een bredere witte eindzoom dan bij *crecca*, meer als bij *acuta*. Deze soortbastard wordt veelvuldig in de literatuur vermeld (zie: ANNIE P. GRAY, „Bird Hybrids”, Commonwealth Agric. Bur., 1958, p. 14).

Falco columbarius subaesalon Brehm

♀ ad., 9 oktober 1950, Woudsend, Fr.

Vleugel 226, staart 141 mm.

Op grond van de grote afmetingen moet deze vogel tot de vorm *subaesalon* uit IJsland en de Färoer worden gerekend (zie: BUTTERFIELD, Brit. Birds, 47, 1954, p. 342-347). Tevoren werden slechts drie andere exemplaren van *subaesalon* uit Nederland vermeld en wel van 17 oktober 1854, 25 januari 1908 en 8 oktober 1927. Drie van de vier thans bekende exemplaren werden dus in oktober aangetroffen.

Perdix perdix sphagnetorum (Altum)

♀, 1 november 1937, Appelsga, Fr.

♀, 7 november 1941, geen plaatsopgave.

Beide exemplaren zijn verkregen via de poelier P. DE JONG te Leeuwarden. Zij zijn in volledig winterkleed en vertonen op bijzonder

fraaie wijze het donkere kleurpatroon van deze interessante, thans vrijwel verdwenen relict-vorm („Veenpatrijs"). Zie: „Ned. Vogels", III, 1948, p. 1032-1033.

Tringa totanus robusta (Schöbler)

Nr. A. 397, 24 december 1919, „Friesland". Vleugel 170 mm.

♂, 22 januari 1953, wad bij Peassens, Fr. Vleugel 176 mm.

♀, 11 maart 1956, Vlieland. Vleugel 168 mm.

—, geen datum, Terschelling. Vleugel 166 mm.

Al deze exemplaren zijn effen bruingrijs van boven, doch de een is iets donkerder dan de ander. Het donkerst zijn de nummers 3 en 4. Op grond van de grote afmetingen worden deze exemplaren tot de IJslandse vorm gerekend. Volgens SALOMONSEN gaat de vleugelmaat van Deense exemplaren van de vorm *totanus* bij de mannetjes uiterlijk tot 160 mm en bij de wijfjes 163 mm (Dansk Orn. For. Tidsskr. 47, 1953, p. 126). Waarschijnlijk behoort Nederland tot het regelmatige overwinteringsgebied van de IJslandse Tureluur (SALOMONSEN, Dansk Orn. For. Tidsskr. 48, 1954, p. 94-122). „De Nederlandsche Vogels" (III, 1942, p. 825) vermeldt van deze vorm 13 exemplaren uit Nederland.

Dendrocopos major major (Linnaeus)

♀ ad., 14 december 1929, Hardegarijp, Fr. Vleugel 142 mm.

♂ ad., 26 oktober 1949, Wijtgaard, Fr. Vleugel 139 mm.

♂ ad., 5 november 1949, Bantega, Fr. Vleugel 142 mm.

♀ ad., 13 februari 1950, Akkrum, Fr. Vleugel 142 mm.

♂ ad., 10 maart 1950, Huizum, Fr. Vleugel ± 142 mm.

♂ ad., 6 april 1950, Leeuwarden, Fr. Vleugel ± 140 mm.

Deze serie van trekvogels uit Skandinavië of Noord-Rusland vertegenwoordigt de bekende invasiejaren 1929-30 en 1949-50.

Motacilla alba alba × *yarellii*

Nr. A.304, (ad.), geen datum, „Friesland".

De vogel verschilt van de Nederlandse broedvogels van de ondersoort *alba* door zijn aanmerkelijk donkerder tekening. De onregelmatige uitbreiding van het zwart op de mantel, het donkergrijze vleugeldek, de donkergrijze rug en de donkergrijze vlekken op de borstzijden doen de vogel kennen als een onregelmatig getekende, intermediaire vorm tussen de „Witte Kwikstaart" (*alba*) en de „Rouwkwikstaart" (*yarellii*). Zeer waarschijnlijk handelt het hier om een der zeldzaam voorkomende bastaarden tussen deze vormen, waarvan door HENS in 1950 12 waarschijnlijke exemplaren, naast 29 *yarellii* en 107 *alba* uit Nederland werden vermeld (Syllegomena Biologica, Festschr. KLEINSCHMIDT, p. 154-164).

Ficedula hypoleuca hypoleuca (Pallas)

Nr. A.591, ♂ ad., 1 mei 1932, Leeuwarden.

Een vrijwel volledig doorgeruide, bont zwart-wit getekende vogel.

Opvallend is, dat de staart geheel zwart is, zonder enig wit. Hoewel de witte tekening op de staartveren een der diagnostische kenmerken van het geslacht *Ficedula* (tegenover *Muscicapa*) is, schijnen geheel zwartgekleurde staartpennen wel meer voor te komen. Zelf zagen wij zulke exemplaren tevoren niet, doch HARTERT vermeldt van de staartveren: „Selten alle ganz schwarz” (Vögel paläarkt. Fauna, 1, 1903-1910, p. 481).

Plectrophenax nivalis insulae Salomonsen

(♂ ad.), 30 december 1946, Terschelling.

Gewicht 23 gram; zeer vermagerd. Vleugel 110 mm. De bovenzijde, inclusief de bovenkop, de rug en de bovenstaartdekveren zijn uitermate donkerbruin gekleurd. Dr. F. SALOMONSEN te Kopenhagen bevestigde de determinatie als *insulae* na vergelijking van het genoemde exemplaar met een grote serie vogels uit IJsland (*insulae*) en Skandinavië (*nivalis*).

Het voorwerp betreft aldus een IJslandse Sneeuwgorz, die klaarblijkelijk tijdens de zeer koude winter van 1946-47 de continentale kust van de Noordzee heeft opgezocht. Volgens SALOMONSEN is de Sneeuwgorz op IJsland vrijwel uitsluitend een standvogel. Het exemplaar uit Nederland moet dus als een grote uitzondering worden beschouwd. Niettemin is er er ééns een in Nederland in het najaar geringde Sneeuwgorz in het begin van de daaropvolgende broedtijd op IJsland teruggemeld (Wassenaar 23 november 1956 - IJsland, 6 mei 1957; Limosa 31, 1958, p. 97), doch deze vogel zou eventueel ook op de doortrek naar Groenland kunnen zijn geweest, waar de vorm *nivalis* broedt. Recente ringgegevens wijzen er evenwel op, dat van een regelmatige trek van Groenlandse Sneeuwgorzen naar IJsland geen sprake is (SALOMONSEN, Dansk Orn. For. Tidsskr. 53, 1959, p. 39).

Dit is het eerste bekende geval van het voorkomen van de vorm *insulae* in Nederland.

Chloris chloris chloris (Linnaeus)

♂ ad., 25 april 1947, Grouw, Fr.

Vleugel 89, staart 58 mm.

In de serie van Nederlandse Groenlingen is deze vogel zeer opvallend door zijn heldere gele tinten, met name door het goudgeel op de borst en het levendige geel van de buik. Hij komt in kleur geheel overeen met wat regel is bij exemplaren van de ondersoort *aurantiiventris* uit de landen rondom de Middellandse Zee. Deze Nederlandse vogel is aldus een der zeer weinig frequent voorkomende extreme kleurtypen, zoals deze in clinaal variërende populaties verwacht kunnen worden. Tot nu toe was een vogel van een zó sterk uitgesproken *aurantiiventris* - kleurtype nog niet uit Nederland vermeld; wel daarentegen exemplaren, die sterk daartoe neigden (♂, 6 april, Groenlo). Zie: Vooous, Limosa 24, 1951, p. 85.

Corvus corone corone x *cornix*

Geen datum, klaarblijkelijk „Friesland”.

Vleugel 334, snavel (culmen) 38 mm.

De vogel is in een overjarig kleeft en vertoont op het eerste gezicht de kenmerken van *cornix*, doch de zwarte veerpartijen zijn veel minder scherp afgetekend en er is een grote zwarte plek op de buik. Hij komt ongeveer overeen met de afbeelding van het door HELMUT RICHTER genoemde kleurtipe 3b van een serie van 7 kleurgraden, die phaenotypisch van zuivere *corone* („Zwarte Kraai” = kleurgraad 1) naar zuivere *cornix* („Bonte Kraai” = kleurgraad 7) verloopt (Abh. Ber. Staatl. Mus. Tierkunde, Dresden, 23, 1957, Abb. 3 en 4, p. 223).

Summary: Ornithological news from the Natural History Museum of Friesland, Leeuwarden.

Gavia artica viridigularis, wing 340, bill (culmen) 64.5, tarsus 83, middle toe (and claw) 97 mm. This is the second record of this Siberian form for the Netherlands (Limosa 28, 1955, p. 1—3).

Phalacrocorax carbo carbo, wing 363, tail 170, bill (culmen) 76 mm. This is the third known specimen of this form for the Netherlands and the second from this century. The bird is in its second year and was probably over-summering.

Anas platyrhynchos × *Anas crecca*, a female, wild-caught hybrid.

Anas acuta × *Anas crecca*, a male, wild-caught hybrid.

Falco columbarius subaeson, female, wing 226 mm. This is the fourth known specimen of the Icelandic form for the Netherlands and the third from this century. Of the present records three date from October and one from January.

Perdix perdix sphagnetorum, two fine specimens of this now almost extinct or vanished moorland race.

Tringa totanus robusta, four winter specimens with wing length of 166 (un-sexed), 168 (♀), 170 (un-sexed), and 176 (♂) mm.

Dendrocopos major major, one specimen of this northern race, dating from the irruption of autumn and winter 1929—30, and five from the irruption of 1949—50.

Motacilla alba alba × *yarrellii*, a fine intermediate specimen considered to be a hybrid between the White and Pied Wagtail.

Ficedula hypoleuca hypoleuca, an adult spring male without white in the tail feathers.

Plectrophenax nivalis insulae, an extremely dark specimen and therefore referred to the Icelandic race. Subspecific identification confirmed by Dr. F. SALOMONSEN (Copenhagen). The bird was found dead during the very cold winter of 1946—47. Reference is made to the recovery in Iceland on 6 May 1957 of a Snow Bunting ringed in Holland during the previous autumn, on 23 November 1956 (Limosa 31, 1958, p. 97).

Chloris chloris chloris, a fine male specimen showing all characteristics of the Mediterranean race *aurantiiventris* and considered as an extremely unfrequent local Dutch variant in the clinal variation.

Corvus corone corone × *cornix*, an intermediate specimen, such as rarely occurring in the Netherlands.